

Sædskitte hos økologiske svin- og fjerkræproducenter

Mange økologiske svine- og fjerkræproducenter har sikkert erfaret, at det kan være en udfordring både at være mest muligt selvforsynende med foder og samtidig have et sædskitte, hvor ukrudtet er til at styre. Promilleafgiftsfonden for landbrug

Hvad skal typisk anvendes

I Tabel 1 er angivet, hvor meget korn, bælgssæd og raps der typisk indgår i foder til svin og fjerkræ. Overordnet set indgår der typisk 50–60 pct. korn i foderet til både svin og fjerkræ, foruden proteinafgrøder og mineralblandinger. I foderet til svin kan alle kornarter anvendes, mens byg og rug kun i meget begrænset omfang bruges i foder til fjerkræ. Ligeledes anvendes der meget lidt bælgssæd i form af ærter og lupin til fjerkræ, mens svine godt kan bruge bælgssæd inkl. hestebønner. Hele rapsfrø kan godt indgå i fjerkræfoder, mens det til svin skal være rapskage efter oliepresning.

Tabel 1. Indhold af korn og proteinafgrøder i foder til slagtesvin og fjerkræ.

Andele af korn og proteinafgrøder der typisk indgår i foder til økologiske slagtesvin og økologiske æglæggende høner

	Husdyr	
	Slagtesvin	Æglæggere
Vårbyg	0-35 pct.	
Vårhvede	0-45 pct.	0-45 pct.
Havre	0-30 pct.	0-10 pct.
Rug	0-30 pct.	
Triticale	0-45 pct.	0-45 pct.
markært	0-15 pct.	
Lupin	0-15 pct.	0-10 pct.
Hestebønne	0-15 pct.	
Rapskage/rapsfrø	15 pct.	5 pct.

Hvad kan jeg med succes selv dyrke?

Hvad der kan dyrkes på den enkelte ejendom, vil selvfølgelig altid være afhængigt af både jordbund, klima og nedbørsforhold, men under økologiske dyrkningsforhold er der i højere grad nogle afgrøder, der er mere usikre. Det skyldes især disse afgrøders krav til næringsstoffer og evnen til at konkurrere med ukrudtet. I Tabel 2 er de mest almindelige afgrøder opdelt efter deres evne til at konkurrere mod ukrudtet og deres krav til næringsstoffer.

Tabel 2. Kategorisering af forskellige afgrøder efter robusthed og krav til kvælstofstoffsforsyning

Kategorisering	Afgrøders konkurrenceevne		
	God	Moderat	Svag
Lave krav til N-forsyningen	Rug Spelt Havre	Triticale	
Høje krav til N-forsyningen		Vårhvede Frøgræs Vinterraps	Vinterhvede Majs Vårbyg
Bælgplanter	Kløvergræs og lucerne til slæt eller grøngødning	Hestebønner Forgrenet lupin	Ærter Uforgrenet lupin

Som det ses i Tabel 2 klarer rug, spelt og havre sig bedst overfor ukrudtet og kræver mindre kvælstof, mens afgrøder som vinterhvede, majs, vårbyg og ærter er mere vanskelige, under økologiske forhold og der er større risiko for, at ukrudtet kommer ud af kontrol. Hos de økologiske husdyrbrugere, hvor der er økologisk gødning til rådighed, vil vårhvede og vinterraps være en mulighed.

Hvordan får jeg lavet et sundt sædskitte

Valg af afgrøder og sædskitte er i høj grad specifikt både for personen, ejendommen og de muligheder der naturligt er. Men der er nogle tommelfingerregler:

- Økologisk planteavl - uden fokus på rod ukrudt - holder ikke mere end 6 år!
- I sædskittet bør ikke indgå mere end 20-30 pct. afgrøder, som ikke er robuste.
- Omkostningerne ved at have helårs-grøngødning i sædskittet, tjenes ind på længere sigt i form af færre omkostninger til rod ukrudtsbekæmpelse og gevinst ved øget jordfrugtbarhed.

For at få lavet et robust sædskitte er det centralt, at der i sædskittet indgår kløvergræs eller lucerne til slæt eller grøngødning. Hos økologiske svine- og fjerkræproducenter vil der være brug for en mindre mængde grovfoder, end den del der kan produceres i et sundt sædskitte. Løsningen vil eventuelt være et samarbejde eller afsætning til en kvægproducent eller afpudsninger. På Landbrugsinfo.dk findes mere information om fordele og ulemper ved forskellige [økologiske sædskitter](#), og desuden findes der et regneark, der beregner [økonomien ved forskellige andele af kløvergræs](#) i sædskittet uden salg af slæt.

Eksempler på sædskitter

Tabel 3. Eksempler på femmarks sædskitter hos økologiske svine- og fjerkræproducenter

Svin	Fjerkræ
År 1. Kløvergræs eller lucerne til slæt	År 1. Kløvergræs eller lucerne til slæt
År 2. Havre med udlæg eller vinterraps med udlæg efter sidste radrensning	År 2. Vårhvede med udlæg eller vinterraps med udlæg efter sidste radrensning.
År 3. Vårhvede	År 3. Havre

År 4. Hestebønner

År 5. Triticale, udlæg sås i foråret

År 4. Ært eller lupin

År 5. Triticale, udlæg sås i foråret

I sædskefterne i Tabel 3 sørger kløvergræsset for hele- eller en meget stor del af kvælstoffet, til den efterfølgende afgrøde. Kløvergræsset med slæt er et meget vigtigt element i kontrollen af rodukrudet. Samtidig er der i sædskefteeksemplerne mulighed for at bekæmpe rodukrudet efter vårhvede og havre i år tre samt efter bælgssæden i år fire. Desuden er der muligheder for at bekæmpe rodukrudt om foråret - inden såningen af bælgssæden i år fire.

I sædskeftet for svineproducenterne er der valgt triticale i år fem på trods af, at vårbyg ofte er en vigtig kornkilde i økologisk svinefoder: Triticale er valgt, da den yder en større ukrudtskonkurrence end vårbyg, og kan klare sig med mindre kvælstof og stadig give ukrudtet konkurrence. Desuden giver triticale ofte et større udbytte end vårbyg under økologisk dyrkning.

Hvis der i marken er problemer med frøkrudt, vil det ofte være en fordel at skifte mellem vår og vintersæd, mens rodukrudt kan opformeres i vintersædens lange vækstsæson. Hvis der er meget rodukrudt i marken - bør det i år fire overvejes at så vårsæd i stedet for vintersæd.

I de viste sædskefteeksempler vil der ikke være selvforsyning med foder til hverken svin eller fjerkræ, men en stor del af basisfoderet kan være egen avl, og desuden vil der med sunde sædskefter være en større mulighed for stabilt udbytte og kontrol med ukrudtet.

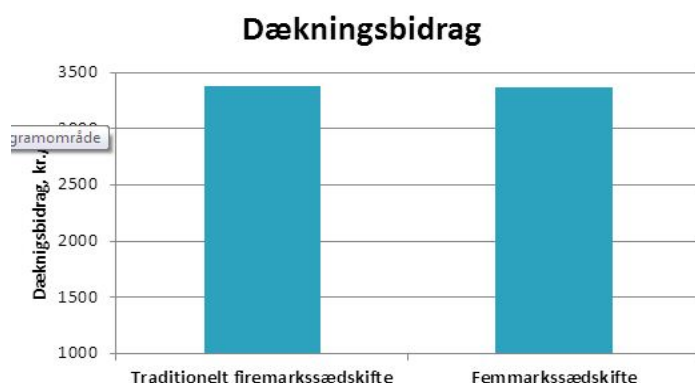
Som det er angivet i de to forslag til sædskefter, vil den bedste placering af vinterraps i sædskeftet være efter kløvergræs for at få bedst valuta for frugten. Økologisk dyrkning af vinterraps kræver gødning, men kan være risikabel på grund af faren for rapsjordloppe og glimmerbøsser.

Økonomi

I Tabel 4 er vist udbytter for et robust sædskefte og et traditionelt sædskefte hos en økologisk svineproducent. I eksemplet med sædskeftet hos svineproducenten kan der, selv om der er kløvergæs i 20 pct. af markdriften, opnås det samme eller bedre dækningsbidrag end et traditionelt sædskefte.

Tabel 4. Eksempler på et traditionelt og robust sædskefte og udbytter.

Traditionelt firemarks sædskefte, hkg/ha		Pris, kr. pr. hkg	Nyt femmarks sædskefte og udbytte, hkg/ha		Pris, kr./hkg
Vårbyg, 40 hkg/ha	190		Kløvergræs, 30 æ/ha	0	
Triticale, 52 hkg/ha	200		Havre, 55 hkg/ha	150	
Vinterhvede, 35 hkg/ha	220		Vårhvede, 45 hkg/ha	220	
Markært, 35 hkg/ha	250		Hestebønner, 40 hkg/ha	250	
			Triticale, udlæg sås om foråret, 52 hkg/ha	200	



Figur 1. Dækningsbidrag ved sædskefte svine- og fjerkræproducent.

Det fremgår af Figur 1, at der er opnået det samme dækningsbidrag ved at skifte til et sædskefte, hvor der indgår 20 pct. kløvergræs, også selv om der ikke er afsætning for græsset. Ydermere er det værd at bemærke, at et sædskefte med kløvergæs både har en stabiliserende effekt på udbytterne, og en bedre kontrol med rodukrudet.

I det traditionelle sædskefte vil der med tiden ofte være stigende problemer med rodukrudt, der kan være svært at få bugt med.